

(vast. mielellään dualismi)

Onko polis mahdollinen? Paikallistoiminnan organisoituminen suomalaisessa kaupunkilähiössä

Katarina Eskola

Suomalaisten lähiötutkimusten katse

Suomalainen lähiötutkimus (esim. Kortteinen 1982; Sulkunen ym. 1985) on kuvannut korttelin tai kapakan elämää, ja kiinnittänyt huomiota lähiön asukkaiden *primaareihin* sosiaalisiin suhteisiin. Urbanissa ympäristössä tyypilliset *sekundaarit* sosiaaliset verkostot eivät ole samalla tavalla kiinnostaneet tutkijoita. Tutkimukset ovat myös usein kohdistuneet vastamuuttaneisiin nuoriin lapsiperheisiin.

Tässä artikkelissa kuvataan suomalaisessa kaupunkilähiössä kollektiiviseen toimintaan osallistuvia asukkaita ja heidän suhtautumistapojaan. Artikkelin pohjana olevassa tutkimuksessa (Eskola 1989) löydettiin hiekkalaitikon ja lähiökapakan rinnalta kolmas yhteisö, asuinalueella erityyppistä vapaaehtoistoimintaa harjoittavien aktivistien joukko.

Aktivistien sosiaalisille verkostoille oli tyypillistä, että ne muodostuivat organisoiduista sekundaareista sosiaalisista suhteista eivätkä perustuneet ensisijaisesti naapuruteen, ystävyyteen tai sukulaisuuteen. Tällaisia verkostoja oli löydettävissä vaiheessa, jolloin lähiössä oli jo ehditty asua useita vuosia.

Tutkimuksessa haastateltiin vuosina 1981-82 sekä uudelleen vuonna 1986 erään pääkaupunkiseudulle 1970-luvulla rakennetun lähiön paikallisaktivisteja. Paikallisaktivisteilla tarkoitettiin henkilöitä, jotka osallistuivat erilaisiin asuinalueella toteutettaviin vapaaehtoistoihin.

Aktivistit tavoitettiin ns. lumipallo-otantaa käyttämällä (sovellutuksista Suomessa, ks. esim. Haranne 1979; Jaakkola 1983 ja 1984). Haastattelut aloitettiin eräästä kohdelähiön ad hoc -tyyppisestä asukasryhmästä. Haastattelun yhteydessä ryhmään kuuluvia pyydettiin nimeämään kolme sellaista asukasta, joiden he tiesivät puuhanneen erityisen uutterasti paikallisissa asioissa. Nimettyjä kolme henkilöä haastateltiin, ja myös heidän tuli jälleen mainita kolme paikallisaktivistia, joita haastateltiin. Haastatteluja jatkettiin siihen saakka kunnes uusia nimiä ei enää tullut tai nimetyt alkoivat sijoittua yhä selvemmin nimeäjänsä kanssa samantyyppisen toiminnan lohkolle.

Tällä tavoin tavoitettiin 101 paikallisaktivistia, joista 77:ää haastateltiin. Lopuista 24:stä saatiin elinoloja ja taustaa kartoitettavia tietoja, joita heidän nimeäjänsä oman haastattelunsa yhteydessä kertoivat.

Lumipallomenetelmän etuna on, että sen avulla voidaan tavoittaa myös sellaisia "ruohonjuuritason" toimijoita, joiden nimiä ei näy paikallisten järjestöjen jäsenluetteloissa. Paikallinen järjestöväki – puolueiden paikallisyhdistyksissä toimivat mukaan lukien – ei suinkaan aina ole mukana paikallisissa riennöissä (tästä, ks. esim. Berndtson 1982).

Paikallisaktivismi ja julkisuus

Haastatteluissa pyrittiin muodostamaan kuva paikalliseen suuntautuvasta *osallistuvasta elämäntavasta*. Osallistuvan elämäntavan komponentteina kartoitettiin paikallistoimintatietoisuutta ja sen sisältöä, paikallistoimintojen sisältöä ja vuorovaikutuksen luonnetta, paikallisaktivistien elinoloja sekä heidän taustansa (elämäntavan kuvauksen tasoista, ks. Takala 1977).

Paikallistoimintatietoisuutta ja sen sisältöä kuvaavia haastatteluvastauksia jäsenettäessä sovellettiin Jürgen Habermasin (1962; ruots. 1984) tunnettuja näkemyksiä yksityisen ja julkisen suhteesta. Habermasin porvarillisen (liberaalin) julkisuuden mallin kaksi pääaluetta ovat *yksityisen* piiri ja *julkisen* piiri. Yksityisen (privaatin) piirissä tapahtuvat tavaroiden vaihto (markkinat) ja yhteiskunnallinen työ (tuotanto); lisäksi privaatien piiriin kuuluu

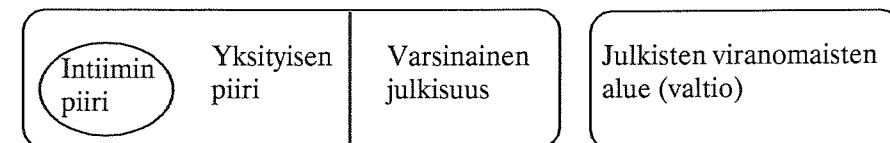
perhe intiimisfääreineen. Julkisen piirissä yksityiset ihmiset kokoontuvat yhteen publikuminä; varsinaisen julkisuuden piirissä käyvät rationaalista ja järkevää keskustelua autonomiset yksityisihmiset.

Habermasin julkisuussteoriaa väitöskirjassaan *Grannskap och stadsplanering* soveltaneet ruotsalaiset Mats Franzén ja Eva Sandstedt (1981, 108) ovat kuvanneet Habermasin julkisuusmallia oheisen kaavion avulla (kuvio 1).

Kun Habermas puhuu porvarillisesta julkisuudesta, hän tarkoittaa nimenomaan *varsinaista julkisuutta*. Sen piirissä – publikumissa, poliksessa – käsitellään yksityisihmisten välisiä suhteita ja kehitetään näiden vuorovaikutussuhteiden julkinen tai yleinen merkitys. Tämä julkinen merkitys suunnataan puolestaan vaatimuksena valtiolle. Habermasin mallin mukaan yksityisihmiset hyväksyvät valtion ja sille keskittyneen vallan, mutta ainoastaan sillä edellytyksellä, että valtio toimii varsinaisen julkisuuden piirissä sovitun merkityksen mukaisesti. Julkisuuden suhde valtioon on kriittinen; se valvoo valtiota.

Porvarillinen julkisuus ei kuitenkaan säilynyt koskemattomana. Privaattia ei enää ns. liberaalin kauden päättymisen jälkeen jätetty rauhaan, vaan valtio alkoi tunkeutua talouteen. Myös julkinen muuttui. Yksityisen ja julkisen piirin rinnalle kasvoi *sosiaalisen* piiri.

Yksityisen alue (yhteiskunta)



Kuvio 1. Habermasin julkisuusmalli

vast. mielellään dualismi

Se sumensi yksityisen ja julkisen välillä olevan eron. Samalla myös yhteiskunnan ja valtion ero hälveni, ja tämän myötä porvarillinen julkisuus kumoutui.

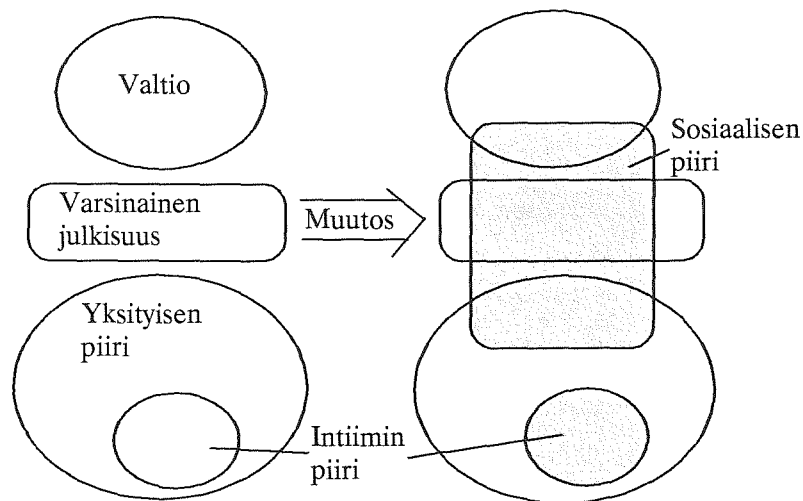
Porvarillisen julkisuuden kumouduttua valtion ja yhteiskunnan suhteita ei enää entiseen tapaan välittänyt varsinaisen julkisen piiri. Valtiolliset ja yhteiskunnalliset tehtävät yhdistyivät nyt sosiaalisen piirissä. (Kuvio 2)

Seuraavassa kuvataan, onko lähiön paikallistoiminnalla poliiksen piirteitä. Muodostavatko uusien kaupunkialueiden paikallisaktivistit publikumin? Voidaanko lähiön asukastoimintaa rinnastaa kansalaisyhteiskuntaan sen habermasilaisessa merkityksessä? Kansalaisyhteiskunnan organisoitumisperiaatteena ei silloin ole possessiivinen individualismi vaan yhteisöllisyys (vrt. Lehtonen 1988, joka katsoo että yhteisöllisyys on synnyttänyt kansalaisyhteiskunnan, joka puolestaan mahdollisti individualismin; kansalaisyhteiskunta ei siten ole Lehtosen kehittämässä yhteisöllinen

muoto). Keskeinen kysymys on, *voidaanko lähiön paikallisaktivistien toimintaa pitää varsinaisena julkisuutena*. Onko polis mahdollinen?

Kohdelähiö ja sen rakenne

Tutkimuksen kohteena ollut lähiö sijaitsee 25 kilometrin etäisyydellä ja puolen tunnin junamatkan päässä Helsingin keskustasta. Suuri osa tämän 1970-luvulla rakennetun vantaalaislähiön 10 000 asukkaasta oli aineiston keräämisen aikoihin ensimmäisen polven kaupunkilaisia: ennen kaikkea työväestöä ja alemman keskiluokan toimihenkilöitä. Perheet olivat etupäässä lapsiperheitä, ja alueen syntyvyys oli pääkaupunkiseudun korkein. Lähiöön rakennetuissa opiskelija-asuntoloissa asui runsaasti Helsingissä opiskelevia nuoria. Kunnallisvaaleissa vuonna 1980 sai vasemmisto enemmistön äänistä.



Kuvio 2. Sosiaalisen piirin kasvaminen yksityisen, julkisen sekä valtion "välittäjäksi".
Lähde: Franzén & Sandstedt 1981, 116

Kohdelähiössä ei ensimmäisen haastattelukierroksen aikoihin ollut juurikaan virkistys- ja kulttuuripalveluja. Nuorisotalo – itse asiassa kaksikin – avattiin vuodenvaihteessa 1981-82 eli yli kymmenen vuotta sen jälkeen kun ensimmäiset uudet talot alueelle valmistuivat. Vuonna 1978 Vantaan kaupunki oli käynnistänyt lähiössä yhdyskuntatyön kokeiluprojektin, jonka toimintaa jatkettiin edelleen 1980-luvulla. Alue oli myös noihin aikoihin poikkeuksellisen vilkkaan julkisen keskustelun sekä eri alojen tutkijoiden mielenkiinnon kohteena. Matti Kortteisen tunnetun lähiötutkimuksen (1982) aineisto koottiin sieltä.

Lähiössä tehtiin tuolloin myös kulttuurityöhön liittyvää toimintatutkimusta osana Euroopan Neuvoston kulttuuriyhteistyön neuvoston 21 kaupungin kulttuuritoimintaprojektia (ks. Eskola 1983; Eskola 1984). Paikallisaktivistien haastattelut tehtiin tuon tutkimuksen jatkona.

Paikallisaktivistien tausta ja elinolot

Lumipallon tavoittamien paikallisaktivistien taustassa ja elinoloissa oli paljon yhteisiä piirteitä. Kolme neljästä oli ensimmäisen polven kaupunkilaisia. He kuuluivat maalta muuttaneisiin ja muuttoihin tottuneisiin suuriin ikäluokkiin. Tässä kaupunkilähiössä he olivat asuneet useita vuosia: 85 prosenttia vähintään neljä vuotta ja runsas kolmasosa (38 %) vähintään kahdeksan vuotta. Monet kuuluivat uuteen keskiluokkaan; 40 prosenttia työskenteli alemmissa toimihenkilöammateissa. Paikallistoimintaan osallistuvista naisista moni toimi palvelu- tai hoivatoissa. Enemmistöllä (61 %) oli ainoastaan perustason koulutus, mutta yli neljänneksellä (26 %) oli akateeminen loppututkinto. Suurin osa aktivisteista oli perheellisiä. Perheen pikkulapsivaihe oli kuitenkin

useimmiten jo takanapäin; varsinkin paikallisaktivistinaisten lapset olivat jo kouluissa.

Haastateltujen osallistumisvalmius näytti juontavan juurensa nuoruusvuosiin. Se ei ollut järkkynyt Suuren Muuton myllerryksissä niin kuin suomalaisille muuttajille on väitetty käyneen – toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa siirryttäessä maalta kaupunkiin vietiin mukana vanha osallistumisperinne (tästä, ks. esim. Mäkelä 1988). Kolme neljästä (75 %) haastatelluista paikallisaktivistista oli ollut jo lapsuudessaan tai nuoruudessaan – ennen kuin täytti 20 vuotta – mukana jossakin paikallistoiminnassa. – Tällaisina tulokset ovat yhdensuuntaisia Irma Sulkusen (1985) sosiaalisia liikkeitä koskevien mobilisointitutkimusten samoin kuin Pirkko Nuolijärven (1986) maassamuuttajatutkimuksen tulosten kanssa. Kumpikin on osoittanut, että toimeliaat ovat aktiivisia myös uusissa oloissa.

Paikallisaktivistien toiminnot ja tietoisuus

Taustaltaan ja nykyisiltä elinoloiltaan, elämänvaiheensa puolesta sekä yleisiltä toimintavalmiuksiltaan kohtalaisen homogeeninen paikallisaktivistien joukko kiinnittyi asuinalueeseensa erilaisten toimintojen kautta. Jotkut toimivat poliittisissa järjestöissä, toiset urheiluseuroissa. Osa on mukana erityyppisissä "itseapuryhmissä", ja osa löysi tekemistä hyväntekeväisyyttä harjoittavista tai jotakin rajoitettua aatetta tai etua ajavista ryhmistä. Lumipallo-otannassa tulivat viimein mukaan myös lähiössä läpikulkumatalla olevat opiskelijat, joiden paikallisaktivismi rajoittui opiskelija-asuntolan vapaa-ajantoimintojen organisoimiseen.

Jotta voitaisiin puhua paikallisaktivismiksi kutsutusta *osallistuvasta elämäntavasta* ja sen sisällä mahdollisesti erottuvista erilaisista

osallistumistyyleistä, on aktivistien taustan ja elinolojen sekä heidän toimintojensa sisällön lisäksi kuvattava osallistujien paikallistoimintatietoisuutta.

Paikallistoimintatietoisuutta ja sen astetta sekä sisältöä tutkittiin empiirisesti selvittämällä muun muassa, millä tavoin haastatellut aktivistit suhtautuivat lähiöönsä rakennettuna asuinympäristönä. Lähiöstä esitettyjen kommenttien ajatellaan kuvaavan operationaalilla tasolla aktivistien suhdetta *valtioon ja sen viranomaisiin*.

Paikallistoimintatietoisuutta kartoitettiin lisäksi kysymyksiin, jotka koskivat toimijoiden suhtautumista lähiön asukkaisiin ja asukkaiden väliseen vuorovaikutukseen. Näihin kysymyksiin saatuja vastauksia lukemalla pyrittiin kuvaamaan aktivistien suhdetta *yksityisen piiriin*. Tietoa aktivisteista *julkisuuden* edustajina saatiin tutkimalla lumipallo-otannan perusteella syntyneen osallistujien verkoston rakennetta. Keitä aktivistien verkostoon tuli, kun lumipallo vierii eteen päin?

Valtio, sosiaalinen, julkinen, yksityinen

Lähiön paikallisaktivistien toimintatietoisuutta kartoitettiin haastattelukysymyksiin saatujen vastausten perusteella näyttää siltä, että aktivistit eivät muodosta varsinaista julkisuutta – polista, publikumia – habermasilaisessa mielessä. Pikemminkin vaikuttaa siltä, että kohdelähiön paikallistoiminta oli avautunut *valtioon* (kuntaan) päin ja yhtynyt näin sosiaalisen sfääriin.

Aktivistit eivät esimerkiksi juurikaan moitineet valtiota (tai kuntaa), jonka vastuulla lähiön rakentaminen oli ollut. He hyväksyivät lähiönsä rakennettuna ympäristönä. Valtioon (kuntaan) sopeutumisesta kertonee myös se, että paikallisaktivistit torjuivat joukkotiedo-

tuksen välittämän kielteisen kuvan lähiöstä. Paikallisaktivisteilta kysyttiin haastattelussa, mitä he ajattelevat lehdissä esiintyneistä kirjoituksista, joissa heidän lähiötään oli pidetty "onnettomien lähiönä". Kaksi kolmasosaa (67 %) vastaajista oli sitä mieltä, että kuvaus ei pitänyt paikkaansa.

Vaikka useimmat olivat muuttaneet lähiöön asunnon saannin vuoksi (asunnot lähiössä olivat tuolloin selvästi halvempia kuin Helsingissä), he eivät pitäneet aluetta muutenkaan huonona. Asuinalueen tai rakennusten puutteista saatettiin kertoa, mutta samaan hengenvetoon korostettiin lähiön yhteyttä luontoon. Haastattelussa luonnonyhteyttä kysyttiin myös suoraan: "Lähiöitä mainostetaan usein monipuolisina elämänympäristöinä, joissa uusi kaupunkimainen elämäntapa voi kasvaa ja samalla säilyy yhteys luontoon. Onko Teidän lähiönne mielestänne tällainen lähiö?" Tasan puolet vastaajista vastasi kysymykseen myöntävästi.

Sosiaalisen piirin tunkeutumisesta poliikseen todistaa myös se, että lumipallon vieressä paikallisaktivisteiksi nimettiin ns. ammatti-auttajia eli kunnan kulttuuri- ja sosiaalityössä eri tehtävissä toimivia, jotka vapaa-aikanaan – tai osana työtään – osallistuivat lähiön paikallistoimintaan. Niinpä myös kaikki lähiön yhdyskuntatyöntekijät nimettiin aktivisteiksi. Mukaan valikoitui myös monia lähiössä asuvia kunnan tai valtion luottamusmiehiä.

Lähiön paikallisaktivistit uskoivat myös, että heidän vapaaehtoinen työskentelynsä asuinalueen hyväksi oli hyödyllistä. Haastattelussa kyseltiin vastaajien syitä osallistua paikallistoimintaan pyytämällä heitä arvioimaan annetusta syiden luettelosta, kuinka tärkeänä he omalta kannaltaan pitivät kutakin syytä. Tärkeimpinä osallistumisensa syinä vastaajat pitivät instrumentaalisia syitä. Yli puolet (59 %) oli sitä mieltä, että "näin tuntee, et-

tä voi saada aikaan jotakin". Lähes yhtä moni (52 %) piti hyvin tärkeänä sitä, että "tällaisen yhteistoiminnan kautta tuntee asuinalueensa enemmän omakseen". Yhdessäoloon tai varsinkaan työ- tai kotihuolien unohtamiseen liittyvät kompensatoriset syyt eivät olleet läheskään yhtä tärkeitä. Paikallistoimintaan osallistumiseen sopiikin ns. ekstensiohypoteesi. Osallistujat eivät tuntuneet korvaavan vapaaehtoistoiminnan avulla ikävää ansiotyötä, vaan työn laatu vaikutti monin eri tavoin heidän vapaa-aikansa aktiivisen sisällön muotoutumiseen.

Julkisen – tai paremminkin *sosiaalisen* – piiri ei kuitenkaan ollut lähiössä kovin vahva. Tämä on pääteltävissä niistä huomautuksista, joita paikallisaktivistit esittivät asukkaiden sittenkin vähäisestä valmiudesta toimia yhdessä lähiön asioissa. Vapaaehtoistyöt kasautuivat samoille ihmisille. Tämä näkyi myös haastateltujen omana kuormituksena. Lähes kaksi kolmasosaa (60 %) oli mukana vähintään kolmessa paikallistoiminnossa. Toisaalta, paikallisaktivistit olivat itsekin "eriseuraisia". Paikallisaktivistien muodostaman verkoston analyysi osoitti, että "yhdestä kaupunkiliikkeestä" (vrt. Lowe 1986) ei lähiössä voinut puhua.

Paikallisaktivistien suhtautuminen lähiön muiden asukkaiden osallistumisvalmiuteen jakoi heitä toisistaan erottuviin ryhmiin. Yhtenä ääripäänä olivat "individualistit", jotka olivat valmiit jättämään muut rauhaan ja toisena ääripäänä "kollektivistit", jotka olivat halukkaita etsimään keinoja publikumin kasvatamiseksi ja avaamaan sen mahdollisimman monille.

Julkisen – tai *sosiaalisen* – piirin ja *yksityisen* piirin yhteydet osoittautuivat haastatteluvastausten analyysin perusteella muutenkin ambivalenteiksi – toisin siis kuin suhteet valtioon. Ambivalenssi paljastui paikallisaktivis-

tien kertoessa toisaalta oman arkielämänsä ja toisaalta muiden asukkaiden arkielämän sosiaalisista suhteista ja ongelmista.

Enemmistön (58 %) mielestä lähiön asukkaiden kesken vallitsi hyvä yhteishenki. Enemmistö (59 %) sanoi myös itse tuntevansa hyvin voimakasta tai melko voimakasta yhteenkuuluvuuden tunnetta lähiön muiden asukkaiden kanssa.

Myös aktivistien omat primarit sosiaaliset vuorovaikutussuhteet olivat kunnossa. Suurin osa (86 %) totesi, että naapurit pysähtyvät hyvin tai melko usein vaihtamaan muutaman sanan tavatessaan ulkona kadulla, tiellä tai pihalla. Lähes jokaisella (93 %) oli myös lähiössä ihmisiä tai perheitä, joiden kesken he vaihtoivat pieniä palveluksia, esimerkiksi lainasivat tavaroita, suorittivat hetkellistä lasten kaitsemista tms.

Lähiön arkielämän sopusointuisuus saattoi kuitenkin olla liioiteltua – tai se oli paikallistoimintaan osallistuvien ilmaisema toivekuva, josta tahdottiin pitää kiinni. Kysyttäessä, oliko vastaajilla henkilökohtaisesti joitakin lähiössä asumiseen liittyviä ongelmia, ainoastaan runsas kolmannes (36 %) vastasi myöntävästi. Kysyttäessä minkälaisia ongelmia *muilla* lähiön asukkailla oli, peräti yhdeksän kymmenestä (87 %) haastatellusta kuvaili niitä.

Kuvaukset muiden ongelmista kertovat käänteisesti paikallisaktivistien ihanteista. Muiden asukkaiden yksityisen piirin *intiimi*-sfäärin ongelmista saatettiin kertoa sekä moralisoivasti että empaattisesti ja ymmärtävästi. Ulkopuolisten ei kuitenkaan ollut lupa puhua asukkaista pahaa. Paikallisaktivistit eivät esimerkiksi yhtyneet esitettyihin käsityksiin, että lähiössä esiintyisi paljon perheongelmia ja avioeroja, ilkeävaltaa tai nuorten häiriökäyttäytymistä. Kaksi kolmasosaa vastaajista katsoi, että näitä esiintyi keskimääräisesti.

Paikallistoiminta keskiluokan kaksoisroolin näyttämönä

Edellä esitellyt havainnot viittaavat siihen, että kaupunkilähiön yhteisten asioiden hoitoon vapaa-ajallaan osallistuvien toimintaa ei voi pitää habermasilaisessa mielessä varsinaisena julkisuutena. Poliksen asemesta voitaneen lähiötoimintaa pikemminkin luonnehtia paikallisasioita työnsä kautta hallitsemaan oppineiden *kaksoisroolin näyttämönä*. Paikallisaktivistien muodostaman verkoston rakenne osoitti, että osallistujissa oli runsaasti uuden keskiluokan palvelu- ja hoivatyötä tekeviä mutta myös johtavassa asemassa olevia teknokraatteja, jotka toivat julkisen sektorin piirissä kertyneen asiantuntemuksensa yhteiseen "antiteknokraattiseen" käyttöön.

Paikallisaktivistien haastatteluissa kertyneet tiedot heidän myönteisestä suhtautumisestaan aluerakentamisen tuloksena syntyneeseen lähiöön osoittivat, että he olivat solidaarisia valtioon päin. Aktivistien suhde lähiön arkielämään vaikutti sen sijaan ambivalentilta; tähän viittasi esimerkiksi aktivistien oman ja muiden elämän välille tekemä ero.

Lähiön paikallisaktiivisuuden läheistä suhdetta valtioon (ja kuntaan) voidaan pitää tilana, jossa aito kansalaisaktiivisuus ja aloitteellisuus tukahtuvat – tai pääsevät esiin. Kunnallisten ammattiauttajien, muiden virkamiesten samoin kuin luottamusmiesten osallistuminen lähiön vapaaehtoiseen paikallistoimintaan voi esimerkiksi liudentaa yksityisen piirin asioiden "rationaaliala ja järkevää" käsittelyä tasoittamalla niitä valtion (kunnan) odotuksiin sopiviksi jo *ennen* kuin niitä on sinne vietty.

Tähän liittyvä omakohtainen esimerkkini on Jyväskylän Kuokkalan asuma-alueen Tuulenkylässä. Muutama vuosi sitten minut kutsuttiin paikalliseen asukaskokoukseen alusta-

maan. Ennen puheenvuoroani käsiteltiin erilaisia asuinalueeseen liittyviä asioita. Yksi niistä koski asukkaiden toivomuksia saada Tuulenkyllään johtavalle tielle varoitusmerkkejä. Niiden tarkoituksena oli kiinnittää autolla ajavien huomiota siihen, että alueella oli runsaasti pikkulapsia ja tiellä pitäisi ajaa hiljaa.

Asukkaat esittivät, että tällainen varoitusmerkki sijoitetaan neljään eri kohtaan tietä. Kokoukseen osallistunut, näitä asioita päivätyönsä kautta tunteva virkamies tiesi kuitenkin neuvoa, että neljän tiemerkin pystyttämistä ei kannata vaatia, koska viranomaiset ottavat yleensä huomioon ainoastaan kolme.

Liikenne- ja tietasioita hoitavassa byrokraatiassa ei siten saatu tietää asukkaiden "todellisista" toiveista, jotka karsiutuivat hyvää tarkoittavan ja avuliaan virkamiehen ansiosta jo ennen esittämistään. Byrokraatian "pitkä käsi" oli läsnä ruohonjuuritason kansankokouksessa. Esimerkki havainnollistaa, kuinka asukastoiminnan "ammattillistuminen" voi samalla kertaa sekä sujuvaistaa että tukahduttaa asukkaiden toivomusten käsittelemistä.

Lähiön paikallistoiminnan "valtiollistuminen" (kunnallistuminen) ei kuitenkaan ole aintu-laatuinen tai edes harvinainen ilmiö. Monet liikkeet ovat sopeutuneet samaan tapaan. Ruotsiin muuttaneiden suomalaisten siirtolaisten viime vuosina voimistuneelle organisoitumiselle (Jaakkola 1989) samoin kuin etnisten liikkeiden elpymiselle (Allardt & Starck 1981) on osoitettu olleen tyypillistä, että ne avautuivat mobilisoitumisvaiheessaan valtioon. Sekä siirtolaisten asioiden ajajien että etnisten liikkeiden johtajien joukossa oli runsaasti niitä, jotka hallitsivat valtion ja byrokraatian toimintasääntöjä. Siirtolaisten organisoituminen samoin kuin etninen elpyminen tapahtuivat sovussa viranomaisten kanssa, ja niiden etenemistä vauhditti viranomaisten

pyrkimys ristiriitojan sääntelyyn.

Suomalaisen kaupunkilähiön paikallisaktiivisissa havaittavat samantapaiset piirteet viittaavat siihen, että muuttivatpa suomalaiset Ruotsiin tai Suomessa kaupunkiin ja lähiöön, he eivät mobilisoituessaan käännä selkäänsä valtiolle.

"Byrokraattien" tai muiden asiantuntijoiden mukanaolo on ollut tavallista myös kaupunkiliikkeissä niin meillä (ks. esim. Sinko 1976) kuin muuallakin (ks. esim. Lowe 1986). Valtiollistuneessa (kunnallistuneessa) muodossaan – suodattuneena ja liedentyneenä – suomalaisen kaupunkilähiön vapaaehtoinen kansalaistoiminta luonee kuitenkin parempia edellytyksiä ja pohjaa kollektiiviselle hyvinvoinnille kuin paikallisaktivistien liittoutuminen pelkästään yksityisen piiriin kuuluvien markkinoiden tai intiimin sfäärin kanssa.

Artikkeli perustuu Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen 16.-17.3.1989 järjestämässä suomalais-ranskalaisessa seminaarissa "Julkinen tila ja sen valvonta" pidettyyn esitelmään. Kiitän Leena Eräsaarta kommentteista.

Kirjallisuus

- ALLARDT, Erik & STARCK, Christian. Vähemmistö, kieli ja yhteiskunta. Juva, WSOY 1981.
- BERNDTSON, Erkki. Poliittinen toiminta paikallistasolla. Kansalaisten, puolueiden ja virkamiesten välisistä suhteista erään tapaustutkimuksen valossa. Esitelmä XIV Poliittikan tutkimuksen päivillä Helsingissä 11.-12.1.1982.
- ESKOLA, Katarina. Kaupunkilaisiltamat. Kulttuurihallinnon ja paikallisyhteisön suorien yhteyksien kokeilu Vantaalla vuosina 1979-82. Euroopan Neuvoston kulttuuriyhteistyön neuvoston (CCC) 21 Euroopan kaupungin kulttuuritoimintaprojektin suomalaisia julkaisuja 9. Helsinki 1983.
- ESKOLA, Katarina. Kohti vapaa-ajan yhteiskuntaa. Kansainvälisen kulttuuritoimintaprojektin Suomen osuus ja sen anti: kokemuksia ja päätelmiä. Euroopan Neuvoston kulttuuriyhteistyön neuvoston (CCC) 21

Euroopan kaupungin kulttuuritoimintaprojektin suomalaisia julkaisuja 10. Helsinki 1984.

ESKOLA, Katarina. Osallistuvan elämäntavan kaupunkilaiset. Käsikirjoitus 1989.

FRANZÉN, Mats & SANDSTEDT, Eva. Grannskap och stadsplanering. Acta Universitatis Upsalensis, Studia Sociologica Upsalienia 17. Uppsala 1981.

HABERMAS, Jürgen. Borgerlig offentlighet. Kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället. Malmö, Arkiv förlag 1984.

HARANNE, Markku. Community Power Structure Studies. An Appraisal of an Ever-Green Research Tradition with a Finnish Example. Research Group for Comparative Sociology. University of Helsinki. Research Report 23. Helsinki 1979.

JAAKKOLA, Magdalena. Finnish Immigrants in Sweden: Networks and Life Styles. Research Group for Comparative Sociology. Research Reports 30. Helsinki 1983.

JAAKKOLA, Magdalena. Siirtolaiselämää. Tutkimus ruotsinsuomalaisista siirtolaisyhteisönä. Sosiaalipoliittikka 1984, 53-108.

JAAKKOLA, Magdalena. Sverigefinnarnas etniska mobilisering. Centrum för invandringsforskning. Stockholm 1989.

KORTTEINEN, Matti. Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Keuruu, Otava 1982.

LEHTONEN, Heikki. Yhteisöt ja kansalaisyhteiskunta. Tiede & edistys 13, 1988:1, 30-40.

LOWE, Stuart. Urban Social Movements. The City after Castells. Hampshire, Macmillan 1986.

MÄKELÄ, Klaus. Suomi ja sen hyvinvointivaltio, valtio ja sen Suomi. Tiede & edistys 13, 1988:2, 88-96.

NUOLIJÄRVI, Pirkko. Kieliyhteisön vaihto ja muuttajan identiteetti. Tietolipas 100. Jyväskylä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1986.

SINKO, Matti. Elinympäristö ja uudet painostusryhmät. Katsaus 1970-luvun kansanliikkeisiin Suomessa. Tasa-arvon ja demokratian (TANDEM) projektin tutkimusraportti 8. Helsinki 1976.

SULKUNEN, Irma. Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin. Historiallisia tutkimuksia 134. Helsinki 1986.

SULKUNEN, Pekka & ALASUUTARI, Pertti & NÄTKIN, Ritva & KINNUNEN, Merja. Lähiöravintola. Keuruu, Otava 1985.

TAKALA, Martti. Elämäntapa ja persoonallisuus. Psykologia, 1977:1-2, 26-38.